

Лекція 3

ФОРМА ТА ЗМІСТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ КОНТРАКТІВ

План

1. Форма зовнішньоекономічних контрактів
2. Порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів
3. Умови зовнішньоекономічних контрактів
4. Арбітражне застереження у зовнішньоекономічному контрактів

1. Форма зовнішньоекономічних контрактів.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) – матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів ЗЕД і їхніх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їхніх взаємних прав і обов'язків у сфері ЗЕД (ст. 1 Закону “Про ЗЕД”).

Основними актами законодавства України, що регулюють форму, порядок укладання і виконання зовнішньоторговельних договорів (контрактів), є: ГК України, ЦК України, Митний кодекс України, Закон “Про ЗЕД”, закон України “Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності” від 23.12.98 р., Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) від 06.09.2001 р. № 201.

Серед основних міжнародних джерел, що регулюють питання укладання й виконання зовнішньоекономічних договорів (контрактів), необхідно назвати Віденську конвенцію 1980 р. про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, Нью-Йоркську конвенцію про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 р., Європейську конвенцію про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р. та ін.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законом. Повноваження представника на укладення зовнішньоекономічного договору (контракту) може впливати з доручення, статутних документів, договорів та інших підстав, які не суперечать Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”.

Практика міжнародної торгівлі передбачає чимало видів зовнішньоекономічних контрактів. Серед них основними є:

- контракти купівлі-продажу товарів;
- зовнішньоторговельні агентські угоди і їхні підвиди (контракти комісії й доручення);
- контракти, що оформляють операції зустрічної торгівлі;
- операції натурального обміну (бартеру);
- операції, що передбачають участь продавця в реалізації товару, запропонованого покупцем (зустрічні закупівлі, авансові закупівлі, угоди типу “світч”, рамкові угоди, угоди типу “офсет”, угоди позитивної зустрічної торгівлі й ін.);

- операції промислового співробітництва;
- контракти міжнародного перевезення вантажів (пасажирів) та інші види.

Уся зовнішньоекономічна діяльність опосередковується зовнішньоекономічними договорами (контрактами).

2. Порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів.

Стаття 6 Закону про ЗЕД встановлює порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів. Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається в простій письмовій формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом.

Міжнародні акти про зовнішньоекономічні договори не передбачають обов'язкових вимог щодо письмової форми укладання договорів. Так, ст.11 Віденської конвенції про договори міжнародної купівлі–продажу товарів 1980 року закріплює загальний принцип, відповідно до якого не потрібно, щоб договір купівлі–продажу був укладений або підтверджений у писемній формі. Однак Україна при ратифікації Віденської конвенції зробила застереження, відповідно до якого для угод, підписаних суб'єктами підприємницької діяльності з місцем розташування в Україні, обов'язковою є письмова форма незалежно від місця їхнього здійснення.

На відміну від колишньої редакції ст. 6 Закону про ЗЕД (яка була предметом тлумачення Конституційним Судом України), чинна редакція цієї статті передбачає, що підписувати договір від імені суб'єкта ЗЕД України – юридичної особи (замість двох осіб, як це було передбачено раніше) тепер може одна особа, повноваження якої на укладання договору повинні виходити з доручення, статутних документів, договорів і інших підстав, які не суперечать Закону.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) може бути визнаний недійсним у судовому порядку, якщо він не відповідає вимогам законів України або міжнародних договорів України.

Право, що підлягає застосуванню до контракту у сфері ЗЕД, визначається за згодою сторін контракту. При відсутності в контракті умови про застосовне право, сторони можуть погодити вибір права надалі. Якщо така домовленість не досягнута, право договору визначається на підставі колізійних норм, передбачених Законом України “Про міжнародне приватне право”.

Зміст зовнішньоекономічного договору визначається відповідно до вимог ГК України про істотні умови договорів. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), затверджене наказом Міністерства економіки України та з питань європейської інтеграції від 06.09.2001 р. № 201, є свого роду примірним договором, тому що визначає обов'язкові для суб'єктів ЗЕД України умови зовнішньоекономічних договорів

– сторони можуть передбачити інші умови, якщо тільки така домовленість не позбавляє договір предмета, об'єкта та інших істотних умов.

Це Положення застосовується при укладанні договорів купівлі–продажу товарів (наданні послуг, виконанні робіт) і товарообмінних договорів, але не застосовується до концесійних і деяких інших договорів.

3. Умови зовнішньоекономічних контрактів.

Відповідно до Положення про форму зовнішньоекономічних контрактів до умов, які повинні бути передбачені в договорі (контракті) відносяться:

1.1. Назва, номер договору (контракту), дата та місце його укладення.

1.2. Преамбула.

1.3. Предмет договору (контракту). У цьому розділі визначається, який товар (роботи, послуги) один з контрагентів зобов'язаний поставити (здійснити) іншому із зазначенням точного найменування, марки, сорту або кінцевого результату роботи, що виконується.

1.4. Кількість та якість товару (обсяги виконання робіт, надання послуг). У цьому розділі визначається, залежно від номенклатури, одиниця виміру товару, прийнята для товарів такого виду (у тоннах, кілограмах, штуках тощо), його загальна кількість та якісні характеристики.

1.5. Базисні умови поставки товарів (приймання-здавання виконаних робіт або послуг).

1.6. Ціна та загальна вартість договору (контракту).

1.7. Умови платежів. Цей розділ визначає валюту платежу, спосіб, порядок та строки фінансових розрахунків та гарантії виконання сторонами взаємних платіжних зобов'язань.

1.8. Умови приймання-здавання товару (робіт, послуг). У цьому розділі визначаються строки та місце фактичної передачі товару, перелік товаросупровідних документів.

1.9. Упаковка та маркування.

1.10. Форс-мажорні обставини.

1.11. Санкції та рекламації. Цей розділ встановлює порядок застосування штрафних санкцій, відшкодування збитків та пред'явлення рекламацій у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням одним із контрагентів своїх зобов'язань.

1.12. Урегулювання спорів у судовому порядку.

У цьому розділі визначаються умови та порядок вирішення спорів.

1.13. Місцезнаходження (місце проживання), поштові та платіжні реквізити сторін.

Детальний аналіз змісту вказаних умов зовнішньоекономічного контракту дозволить краще зрозуміти його особливості та порядок укладання.

4. Арбітражне застереження у зовнішньоекономічному контрактів.

Найпоширеніша арбітражна угода - це угода про передачу в арбітраж майбутніх спорів, яка укладається, як правило, у вигляді арбітражного застереження в контракті. Останнє не повинно сприйматися як формальність. Воля сторін про порядок вирішення спору повинна бути виражена ясно, точно, із повною вказівкою найменування арбітражу.

Відповідно до Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" арбітражний суд приймає до розгляду спори за наявності письмової угоди (домовленості) між сторонами про передачу йому всіх або певних спорів, які виникають або можуть виникнути між сторонами в зв'язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, мають вони договірний характер чи ні.

Арбітражна угода може бути укладена у вигляді арбітражного застереження в договорі або у вигляді окремої угоди. Вона укладається в письмовій формі та вважається укладеною, якщо міститься в документі, підписаному сторонами, або укладена шляхом обміну листами, повідомленнями по телетайпу, телеграфу або з використанням інших засобів зв'язку, що забезпечують фіксацію такої угоди, а також шляхом обміну позовною заявою і відзивом на позов, у яких одна зі сторін стверджує наявність арбітражної угоди, а інша проти цього не заперечує.

Посилання в договорі на документ, який містить арбітражне застереження, є арбітражною угодою за умови, якщо договір укладений в письмовій формі і це посилання є таким, що робить згадане арбітражне застереження частиною договору. Дане застереження у той же час носить автономний характер і повинно трактуватися як угода, що не залежить від інших умов договору. У зв'язку з цим винесення арбітражним судом рішення про недійсність договору не тягне за собою недійсність арбітражного застереження, про що прямо зазначено в ст. 16 Закону "Про міжнародний комерційний арбітраж". Останній також припускає укладення арбітражної угоди не тільки шляхом обміну листами, повідомленнями по телетайпу, телеграфу, а й з використанням інших засобів зв'язку, які забезпечують письмову форму угоди.

Література

нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. 2003. №18-22. Ст.144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст.356.
3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст.422

4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377
5. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44
6. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року / (ВВР). – 1999. - № 44. - ст.391
7. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. ВВР. 2018. № 30. ст.239
8. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21 червня 1995 р. № 444
9. Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 р. № 756
10. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) від 06.09.01 N 201

спеціальна література:

11. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
12. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
13. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства / О.М. Зборовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2013. - № 1 (6). – С. 146-151.
14. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
15. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту / А.В. Ключник, Л.С. Баришник, І.А. Негрецька // Причорноморські економічні студії. - 2016. – Вип. 8. – С. 20-24.
16. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. За заг. ред. В. К. Мамутова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 688 с.
17. Павленко Д. Добросовісне виконання договорів у міжнародному приватному праві / Д. Павленко // Юридичний журнал. – 2009. – № 5. – С. 11-18.

- 18.Петрашко Л.П. Міжнародна торгівля: Навч. посібник. Ч.2 Міжнародні комерційні контракти / Т.М. Циганкова, Л.П. Петрашко, Т.В. Кальченко. - К. : КНЕУ, 2001 – 488 с.
- 19.Подушка А.Г. Зовнішньоекономічний контракт: особливості укладання / А.Г. Подушка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businesslaw.org.ua>
- 20.Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.